

Respons

Irak: Sikkerhetssituasjonen for personer med yrker som assosieres med vestlig kultur og samfunnsutviklingen i nyere tid

Problemstilling/spørsmål:

- Hvordan er sikkerhetssituasjonen for personer med yrker som kan fremstå som/assosieres med vestlig kultur og væremåte?

Spørsmålet gjelder f.eks. frisører, alkoholselgere, de som jobber i ”reklame-/posterbransjen” og selgere av musikk/pornografisk materiale.

Innledning

Dette notatet er en oppdatering fra 12. mai 2009. Nye opplysninger baseres på åpne nyhetskilder, rapporter skrevet av internasjonale organisasjoner og informasjon innhentet på Irak-relatert tjenestereise til Amman i mai 2011.

Den første delen av notatet beskriver situasjonen i korte trekk fra 2003-2009, mens den andre delen har oppdatert informasjon fra 2010.

Sikkerhetssituasjonen for personer med yrker som assosieres med vestlig kultur

Perioden fra 2003-2009

Butikker og andre næringsvirksomheter som kunne assosieres med vestlig kultur og væremåte ble i økende grad angrepet av islamistiske grupper og militante etter Ba’ thregimets fall i 2003. Dette gjaldt for eksempel frisører som barberte bort menns skjegg og butikkinnehavere som solgte alkohol, vestlig popmusikk og lignende. Det utviklet seg et betydelig samfunnspress for å innordne seg etter islamsk kultur og væremåte.

Selv om det i tidligere tider har vært akseptert at kristne og yezider i Irak har solgt og drukket alkohol, så er det ansett som forbudt for muslimer. Salg av alkohol assosieres med vestlig

Respons **Irak: Sikkerhetssituasjonen for personer med yrker som assosieres med vestlig kultur og samfunnsutviklingen i nyere tid**

kultur nettopp fordi det har vært forbundet med de kristne i Irak, som flere anser som allierte med okkupasjonsmakten USA.

For eksempel utstedte den innflytelsesrike shiamuslimske sheiken Mohammed al-Fartousi, som for øvrig var medlem av Sadr-bevegelsen, en *fatwa* i mai 2003 som forbød alkohol, kommanderte kvinnene til å bruke slør og beordret stenging av kinoer. Under fredagsbønnen i al-Mohsen moskeen i Sadr City i Bagdad kom han med følgende uttalelse:

The cinemas in Al-Saadun Street show indecent films. I warn them: if in a week they do not change, we will act differently with them. We warn women and the go-betweens who take them to the Americans: If in a week from now they do not change their attitude, the murder of these women is sanctioned [by Islam]. This warning also goes out to sellers of alcohol, radios and televisions (Taneja 2007, s. 8).

Fatwaen var angivelig rettet mot alle muslimer, og angrep mot alkoholbutikker startet umiddelbart etter talen (Taneja 2007, s. 8). Angrepene fortsatte og har i størst grad rammet kristne og yezider, da det kun var disse minoritetene som hadde lisens for å selge alkohol under Ba'thregimet. I henhold til irakiske myndigheter ble 95 % av alle alkoholbutikker i Mosul, Bagdad og Basra stengt som følge av angrep og trusler rettet mot lokalitetene og innehaverne (U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF) 2008).

Kvinner som ikke brukte tradisjonell klesdrakt som i tilstrekkelig grad skjulte kropp og hår ble utsatt for angrep. Det samme ble menn som på noen måte kunne knyttes til salg eller formidling av produkter med vestlig kulturelt opphav som film, musikk og media.

I løpet av 2008 og 2009 bedret imidlertid sikkerhetssituasjonen seg betraktelig over det meste av Irak, ikke minst i Bagdad. Som følge av dette ble flere alkoholutsalg gjenåpnet i hovedstaden, spesielt i nærheten av sjekkpunkt kontrollert av de multinasjonale styrkene. Flere alkoholutsalg ble likevel angrepet i løpet av 2009, både i Mosul, Bagdad, Kirkuk og Basra (UNHCR 2009, s. 192; UNHCR 2010, s. 27 -28).

På samme tid avtok også angrep rettet mot frisører/barberere, personer som bruker såkalt vestlig påklledning og artister innenfor musikkbransjen (UNHCR 2009, s. 191).

Landinfo har ikke klart å finne informasjon om angrep på personer som har arbeid innenfor reklame- og posterbransjen eller selgere av pornografisk materiale.

Ifølge Irak-forskeren Reidar Visser avtok presset fra islamister om å kle seg og te seg i henhold til det de oppfatter som islamske verdier betraktelig i hele Irak i løpet av høsten 2008 og våren 2009 (Visser, foredrag 7. mai 2009). Han hevdet at situasjonen spesielt hadde endret seg i Bagdad og Basra. I begge områdene kunne man i 2009 se kvinner uten hijab og menn med typisk vestlig bekledning. Samtidig økte de lokale myndighetene i Basra presset på alkoholbransjen, og prøvde å forby salget i byen gjennom separat lovgivning. Bak dette fremstøtet sto ifølge Visser (Landinfo 2010, s. 6) lokale politikere fra ulike religiøse partier.

Representanter for FN i Amman uttalte også i et intervju under en informasjonsinnhentingsreise i mars 2009 at sikkerhetssituasjonen for kvinner uten hijab og personer som selger produkter eller tjenester som fremstår som typisk vestlige generelt sett var betydelig forbedret. En representant for en internasjonal organisasjon i Erbil (intervju mars 2009) hevdet imidlertid at det kristne distriktet i Erbil, Ainkawa, fortsatt var et potensielt mål for islamistiske militante pga. bydelens mange alkoholutsalg. På grunn av effektiv

Respons Irak: Sikkerhetssituasjonen for personer med yrker som assosieres med vestlig kultur og samfunnsutviklingen i nyere tid

myndighetskontroll i det kurdiske selvstyreområdet, ble distriktet likevel oppfattet som trygt (nasjonale og internasjonale organisasjoner i Erbil, intervjuer mars 2009).

Senere tids utvikling fra 2010

I løpet av 2010 og våren 2011 har man igjen sett en tiltagende tendens til angrep rettet mot alkoholutsalg. I løpet av de seks første månedene i 2010 ble det rapportert om minst tolv slike angrep (UNHCR 2010, s. 27). Alle angrepene i denne perioden skjedde i Bagdad, bortsett fra ett som fant sted i Sinjar.

Dette kan ses i sammenheng med at lovverket knyttet til salg og servering av alkohol ble innskjerpet i flere av landets provinser i 2009 og 2010, også i Bagdad (Landinfo 2011). Enkelte av forbudene om salg av alkohol har senere blitt opphevet pga. brudd på konstitusjonelle rettigheter. Likevel er det slik at lokale myndigheter har lagt et sterkt press på næringen og vært restriktive med å gi lisenser.

I Bagdad har alkoholselgere tidligere fått lisenser som måtte fornyes årlig. Fra og med 2010 har ikke disse blitt fornyet og nye lisenser har ikke blitt gitt.¹

Også i år har det forekommet angrep rettet mot alkoholutsalg, og i januar ble en rekke slike, samt et kristent utested, angrepet av sivilkledde væpnede menn (Mohammed 2011). Den lokale politisjefen i det distriktet av Bagdad som ble rammet av disse angrepene uttalte at angrepene ble utført etter ordre fra provinsrådet, og at politiet hadde blitt beordret til å opprettholde lovforbudet mot alkoholsalg (Mohammed 2011). Formannen i provinsrådets juridiske komité uttalte etter hendelsene at rådet hadde gitt ordre om at alkoholutsalgssteder uten lisens skulle stenges, men tok samtidig avstand fra voldsbruken (Mohammed 2011). Han la til at de lokale myndighetene ville granske hendelsene. Landinfo har ikke sett noen konklusjon fra granskningskommisjonen som eventuelt kan bekrefte om myndighetene hadde sanksjonert angrepene mot de nevnte stedene. Uttalelsene fra politisjefen viser likevel at myndighetene i Bagdad har besluttet å aktivt bekjempe salg og bruk av alkohol.

Også i februar og mai i år er det rapportert om bombeangrep rettet mot alkoholutsalg i Bagdad (IBC 2011).

Når det gjelder sikkerhetssituasjonen for frisører, har vi ingen skriftlig informasjon av nyere dato. En internasjonal organisasjon som jobber i Irak har imidlertid opplyst til Landinfo at tre kvinnelige frisører ble kidnappet fra sine respektive salonger i Qadisiya provins i mai i år (intervju i Amman 2011). Det ble samtidig nevnt at kidnappinger av jenter og kvinner synes å tilta i Irak, men det er ikke gitt at dette primært skyldes en antatt vestlig livsstil eller væremåte.

Flere av kildene² Landinfo snakket med i Amman i mai 2011 var av den oppfatning at det irakiske samfunnet var blitt mer islamisert i løpet av de siste årene. Dette, hevdet noen av dem, gir seg bl.a. utslag i folks atferd og klesdrakt. For det første var det blitt observert at samfunnet har blitt mer kjønnssegregert. Tidligere kunne jenter og gutter bade i samme

¹ For mer detaljert informasjon om restriksjoner på salg av alkohol i Bagdad og Sør-Irak, se Landinfos respons Irak – de sørlige provinsene: Salg og servering av alkoholholdig drikke av 15. juni 2011.

² Kildene, som alle tilhører internasjonale organisasjoner, ba om anonymitet.

basseng, men dette hører nå til sjeldenhetene, ble det hevdet av en iraker som jobber for en internasjonal organisasjon i Amman. Han la også til at menn og kvinner i dag har færre felles arenaer enn tidligere. Samme kilde sa også at både menn og kvinner i dag oftere enn før kler seg i henhold til islamske normer fordi det er mer akseptert i samfunnet. Ved å bære tradisjonell klesdrakt unngår man unødig oppmerksomhet og trakassering, og det går generelt lettere å passere gjennom kontrollposter. Det å unngå oppmerksomhet har blitt en type overlevelsesstrategi.

U.S. Commission on International Religious Freedom (2011, s. 92), en politisk uavhengig organisasjon som årlig gir ut en rapport om religionsfrihet i diverse land, støtter synspunktet om at islamske verdier har fått økt oppslutning i det irakiske samfunnet. Deres siste rapport beskriver situasjonen for sekulære i dagens Irak på følgende måte:

The State Department also continued to report that extremist groups targeted individuals for secular leanings and that, as a result, women and secular Muslims often felt obliged to comply with conservative Islamic norms, particularly relating to dress and public behavior. In recent years, women and girls have suffered religiously motivated violence and abuses, including killings, abductions, forced conversions, restrictions on movement, forced marriages, and reportedly other violence including rape. Women considered to have violated Islamic teachings and politically-active females have been targeted by Sunni and Shi'a extremists alike.

Et konkret eksempel som kan illustrere at religion har fått sterkere innpass i samfunnet kan hentes fra Babylon provins. I oktober 2010 skulle Kulturdepartementet etter syv års opphold igjen arrangere Babylon Festival, et kulturelt arrangement som ble avholdt årlig under Saddam Husseins regjeringstid. Musikere og dansere fra en rekke land, inkludert fra Vest-Europa var invitert. Dagen før festivalen skulle starte besluttet viseguvernøren i Babylon å avlyse det meste av programmet. Årsaken var angivelig at musikk og dans var upassende fordi festivalen sammenfalt med en shiamuslimsk religiøs høytid (Myers 2010). Viseguvernøren beklaget at Kulturdepartementet hadde presentert festivalprogrammet på et sent tidspunkt og var av den oppfatning at musikk og dans ville virke frastøtende på muslimer under den religiøse høytiden. Han beklaget også at det skulle brukes så mye penger på et arrangement som ble nært assosiert med det forhenværende regimet.

Et annet medlem av provinsrådet, fra partiet Det islamske høyesterådet i Irak (ISCI), var uenig i beslutningen om å avlyse den største delen av programmet selv om han delte synet på at musikk og dans er umoralsk og religiøst sett forkastelig (Myers 2010).

Selv om det også kan ligge politiske årsaker bak viseguvernørens beslutning om å avlyse det meste av festivalprogrammet, viser denne hendelsen at musikk og dans er lite akseptert i visse politiske kretser. Det viser seg at viseguvernøren er fra et konkurrerende parti til guvernøren, som representerer Dawa, og bakgrunnen for at guvernøren var fraværende i dette tilfellet er ukjent.

De tilreisende kunstnerne ble transportert tilbake til Bagdad og lokale krefter der forsøkte å finne andre arenaer disse kunne opptre på, hvilket igjen tilsier at aksepten for dans og musikk kan variere fra sted til sted i Irak. Festivalen ble behørig promotert av offisielle representanter fra Bagdad, men ble ikke annonsert lokalt i Hilla der festivalen skulle arrangeres (Myers 2010). I dette tilfellet så vi at sentrale myndigheter prøvde å gjenopplive en gammel tradisjon, mens lokale politikere satte foten ned for gjennomføringen.

Respons Irak: Sikkerhetssituasjonen for personer med yrker som assosieres med vestlig kultur og samfunnsutviklingen i nyere tid

Som erstatning for de avlyste musikk- og danseinnslagene ble det satt opp to teaterstykker hvorav det ene ble utført av en lokal teatergruppe fra Diwaniya og det andre av Muqtada al-Sadr's kulturelle gruppe. Det første stykket fortalte historien om det interne flyktningproblemet i Irak, mens det andre, som hadde tittelen 'Devil', omhandlet USA.

Landinfo har ikke funnet tilstrekkelig dokumentasjon på at personer tilknyttet musikk og teaterkunst har vært utsatt for vold og drap de siste par årene, bortsett fra ett tilfelle i april i år. Da ble en myndighetsperson tilknyttet teater og filmbransjen drept i et bilbombeangrep i Bagdad (AFP 2011).

Oppsummering

Religiøse normer og verdier har fått økt oppslutning i det irakiske samfunnet etter 2003. I de første årene etter regimeskiftet var det militser som truet folk til å endre en eventuell vestlig inspirert og sekulær livsstil til mer islamske verdier. I 2009 hevdet flere at dette presset hadde avtatt, men i den senere tid har situasjonen igjen endret seg ved at lokale myndigheter mange steder bidrar til å opprettholde islamske verdier i samfunnet. Dette har bidratt til at befolkningen i stor grad tilpasser seg de gjeldene holdningene som dominerer i det lokalsamfunnet de bor i for å unngå unødig trakassering og press. Det kan være til dels store forskjeller lokalt i Irak. Generelt er det noe større aksept for sekulære verdier i det kurdiske selvstyreområdet enn i resten av landet.

Det går lenger tid mellom hver gang det rapporteres om drap på personer med yrker som assosieres med vestlige verdier. De som for tiden peker seg ut som mest utsatt er selgere av alkohol. Det er mindre tilgjengelig informasjon om hvordan situasjonen er for musikkselgere og frisører, men gitt den retningen samfunnsutviklingen har tatt, så er det sannsynlig at enkelte av disse lever under press flere steder i landet. Hvorvidt de utsettes for vold vil i stor grad avhenge av hvilken påvirkningskraft religiøse og militante krefter har i lokalsamfunnet.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Referanser

Skriftlige kilder

- AFP, dvs. Agence France Press (2011, 28. april). 10 killed in Iraq mosque suicide attack. *Agence France Press*. Tilgjengelig via Space War http://www.spacewar.com/reports/10_killed_in_Iraq_mosque_suicide_attack_999.html [lastet ned 22. juni 2011]
- IBC, dvs. Iraq Body Count (2008). *Documented civilian deaths from violence*. London: IBC. Tilgjengelig fra <http://www.iraqbodycount.org/database/incidents/page13> [lastet ned 22. juni 2011].

Respons **Irak: Sikkerhetssituasjonen for personer med yrker som assosieres med vestlig kultur og samfunnsutviklingen i nyere tid**

- Landinfo (2010, mai). *Politiske tendenser i Iraks ni sørlige provinser*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra www.landinfo.no [lastet ned 22. juni 2011]
- Landinfo (2011, 16. mars). *Irak - de sørlige provinsene: Salg og servering av alkoholholdig drikke*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra www.landinfo.no [lastet ned 22. juni 2011]
- Mohammed, M. (2011, 17. januar). Club, shops attacked in Iraq alcohol clampdown. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://ca.reuters.com/article/topNews/idCATRE70G45320110117> [lastet ned 15. juni 2011]
- Myers, S. L. (2010, 4. oktober). Iraqi Festival Falls Prey to the Forces of Democracy. *The New York Times*. Tilgjengelig fra http://www.nytimes.com/2010/10/05/world/middleeast/05babylon.html?ref=stevenlee_myers [lastet ned 22. juni 2011]
- Reuters (2008, 30 mars). Factbox - Security developments in Iraq, 30 Mar 2008. *Reuters*. Tilgjengelig via ReliefWeb <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900sid/MUMA-7D92MZ?OpenDocument&query=Iraq%20barber> [lastet ned 12. mai 2009].
- Taneja, P. (2007). *Assimilation, Exodus, Eradication: Iraq's minority communities since 2003*. London: Minority Rights Group International. Tilgjengelig fra <http://www.minorityrights.org/682/press-releases/iraqs-ignored-minorities-face-extinction-new-mrg-report.html> [lastet ned 22. juni 2011].
- UNHCR (2009, april). *UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Iraqi Asylum-Seekers*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig via UNHCR Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49f569cf2.html> [lastet ned 22. juni 2011]
- UNHCR (2010, april). *Annex to the Note on the Continued Applicability of the April 2009 UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Iraqi Asylum-Seekers: Reports of Attacks and Security Incidents in Iraq since April 2009*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig via UNHCR Refworld <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4c4feff72> [lastet ned 22. juni 2011]
- U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF). (2008, 24. desember). *Report of the United States Commission on Religious Freedom on Iraq*. Washington, DC: U.S. Commission on International Religious Freedom. Tilgjengelig fra <http://www.uscirf.gov/images/iraq%20report%20final.pdf> [lastet ned 22. juni 2011]
- U.S. Commission on International Religious Freedom (USCIRF) (2011, mai). *Report of the United States Commission on Religious Freedom on Iraq*. Washington, DC: U.S. Commission on International Religious Freedom. Tilgjengelig fra <http://www.uscirf.gov/images/book%20with%20cover%20for%20web.pdf> [lastet ned 22. juni 2011]

Muntlige kilder

- FN-informanter. Intervju i Amman mars 2009.
- Nasjonale og internasjonale organisasjoner. Intervju i Erbil mars 2009.
- Visser, Reidar (2009). *Situasjonen i Sør-Irak*. Landinfo, Oslo, 7. mai.
- Internasjonale organisasjoner. Intervju i Amman mai 2011.

© Landinfo 2011

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.